

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Корекційно-розвиткова робота щодо підготовки руки до письма у дітей
старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням
мовлення засобами дидактичних ігор та вправ

Виконала студентка групи СОм-2(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Міщенко Інна Вадимівна
Керівник: Жадленко І. О.
Рецензент: Сущенко Л. О.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 59 с., 5 табл., 6 рис., 69 джерел, 15 додатків.

Об'єкт дослідження: готовність руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.

Мета роботи: проаналізувати теоретичний аспект вивчення підготовки руки до письма, провести діагностику, підібрати дидактичні ігри та вправи для проведення корекційно-розвивальної роботи з підготовки руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення, зробити висновки.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, математично-статистичні методи.

Готовність руки до письма дитини є однією з головних складових готовності дитини до школи. Рухи пальців і кисті руки розвиваються в дитини поступово протягом усього дошкільного життя. Непідготовленість до письма, недостатній розвиток дрібної моторики, зорового сприйняття, уваги може призвести до виникнення негативного ставлення до навчання, тривожного стану дитини в школі. На сьогодні вчителі відзначають, що першокласники мають серйозні труднощі з опануванням навичок письма. Письмо – це складна навичка, що включає виконання тонких координованих рухів руки. Тому у дошкільному віці важливо розвинути механізми, необхідні для оволодіння письмом, створити умови для накопичення дитиною рухового і практичного досвіду, розвитку навичок ручної вміlostі.

**ГРАФОМОТОРНІ НАВИЧКИ, ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНЕ
НEDOROZVINENNIA MOVLENNIA, PОРУШЕННЯ ЗВУКОВИМОВИ,
СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК.**

ВСТУП

Актуальність дослідження. Готовність руки до письма дитини є однією з головних складових готовності дитини до школи. Рухи пальців і кисті руки розвиваються в дитини поступово протягом усього дошкільного життя. Непідготовленість до письма, недостатній розвиток дрібної моторики, зорового сприйняття, уваги може призвести до виникнення негативного ставлення до навчання, тривожного стану дитини в школі. Тому проблема підготовки руки до письма у дітей які мають порушенням мовлення, є актуальною в даний час.

Цьому питанню присвячені праці В. Бехтерева, А. Большакова, Л. Венгера, В. Дудьєва, І. Канта, О. Лурії, І. Павлова, І. Сеченова, а також роботи таких педагогів, як Н. Новоторцевої, В. Сухомлинського, Т. Ткаченко та ін.

На момент вступу дитини до школи не завершується процес закостеніння пальців кисті руки. Цим пояснюється невпевненість у руках, дрижання пальців під час проведення прямих ліній, написання овалів та напівовалів, швидка втомлюваність. Обстеження дітей з порушеннями мовлення показує, що поряд з різними відхиленнями у фонетиці, лексиці і граматиці в більшості з них відзначається порушення пальцевої моторики. Вченими доведено, що розвиток руки знаходиться в тісному зв'язку з розвитком мовлення і мислення дитини. Рівень розвитку дрібної моторики – один з показників інтелектуальної готовності до шкільного навчання. Зазвичай дошкільник, що має високий рівень розвитку дрібної моторики, вміє логічно міркувати, у нього досить розвинені пам'ять, увага та зв'язне мовлення.

На сьогодні вчителі відзначають, що першокласники мають серйозні труднощі з опануванням навичок письма. Письмо – це складна навичка, що включає виконання тонких координованих рухів руки.

В дошкільному віці важливо розвинути механізми, необхідні для оволодіння письмом, створити умови для накопичення дитиною рухового і практичного досвіду, розвитку навичок ручної вміlostі.

Навчання письма – важливий крок у розвитку дитини. Його не можна розглядати ізольовано, а лише у взаємозв'язку з розвитком усного мовлення. І це невипадково, адже письмо, як і слухання й говоріння, є одним із видів мовленнєвої діяльності. Процес письма постійно супроводжується усним мовленням, оскільки дитина диктує собі те, що має записати. Якщо дошкільник має порушення мовлення, це негативно позначиться на письмі. Наприклад, це можуть бути помилки, пропуски чи заміна літер. Тому розвиток усного мовлення є одним із пріоритетних напрямків підготовки руки дитини до письма.

Проблему готовності руки до письма дитини висвітлювали у своїх працях та дослідженнях П. Блонський, Я. Коменський, Н. Лубенець, Г. Люблінська, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Титеєва, К. Ушинський та багато інших видатних педагогів.

Об'єкт дослідження: готовність руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.

Предмет дослідження: підготовка руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.

Мета дослідження: проаналізувати теоретичний аспект вивчення підготовки руки до письма, провести діагностику, підібрати дидактичні ігри та вправи для проведення корекційно-розвивальної роботи з підготовки руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення, зробити висновки.

Завдання дослідження:

1. Вивчити та проаналізувати науково-педагогічну та психолого-педагогічну літературу з даної теми.

2. Дослідити готовність руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення та зробити висновки.

3. Провести корекційно-розвиткову роботу з підготовки руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення та простежити динаміку сформованості.

Методи дослідження:

- теоретичні методи (вивчення та аналіз науково-методичного та психолого-педагогічного матеріалу з даної проблеми, аналіз медичних даних, бесіди та консультації з батьками, спеціалістами з метою вивчення анамнестичних даних);
- емпіричні методи (констатувальний експеримент, спостереження, тестування, опитування);
- математично-статистичні методи (аналіз матеріалу, отриманого в процесі дослідження).

Методологічне підґрунтя дослідження:

- особливості характеристики дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (О. Мастюкова, Ю. Рібцун, Є. Соботович, Т. Філічева, Ю. Хватцев, М. Шеремет та ін.);
- готовність руки до письма у старших дошкільників з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (А. Богуш, Л. Виготський, О. Дєдов, О. Каплуновська, та ін.);
- особливості фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення, як мовленнєвого порушення (А. Вінокур, Н. Жуков, Г. Каше, Р. Левіна, Є. Соботович, В. Тищенко, Т. Туманова та ін.);
- особливості розвитку рухових навичок (В. Галущенко, Н. Новікова, Ю. Філатова та ін.);
- зв’язок розвитку мовлення та дрібних рухових навичок (М. Бернштейн, В. Бехтерєв, Л. Виготський, Г. Волкова, С. Конопляста, О. Лурія, І. Павлов, Л. Фоміна та ін.).

Апробація результатів дослідження відбулася на:

– XXVIII Міжнародній науковій конференції студентів і молодих учених «НАУКА І ВИЩА ОСВІТА» (Класичний приватний університет, 13 листопада 2019 року, м. Запоріжжя);

– II Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» (Хортицька національна академія, 13 травня 2021 року, м. Запоріжжя).

Дослідження проводилося на базі дошкільного відділення загальноосвітньої санаторної школи-інтернат I-III ступенів Хортицької національної академії Запорізької обласної ради.

Структура та обсяг магістерської роботи: Магістерська робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань) та 15 додатків. Загальний обсяг роботи – 59 сторінок, із них – 38 сторінка основного тексту.

ВИСНОВКИ

У дітей старшого дошкільного віку з ФФНМ відставали у розвитку всі психічні процеси, недостатньо розвинений фонематичний слух і сприймання, наявні проблеми у навченні. Якщо дитина не навчиться розрізняти і впізнавати фонеми на слух, аналізувати звуко-складову будову слова, це призведе до появи стійких помилок в оволодінні писемним мовленням. Готовність руки дитини до письма відіграє важливу роль у її подальшій навчальній діяльності. Оволодіння навичкою письма є досить складний процес, який передбачає сформованість цілого ряду передумов: візуально-просторових операцій, зорово-моторної координації і дрібної моторики. Не сформованість даної навички може чинити негативний вплив на подальше засвоєння орфографічних навичок і самостійну письмову діяльність в цілому.

Діагностика проводилася на базі Загальноосвітньої санаторної школи-інтернат I-III ступенів Хортицької національної академії Запорізької обласної ради, з дітьми старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення. У дослідженні використовувалась методика О. Дєдова «Визначення рівня розвитку дрібної моторики рук».

До складу експериментальної групи увійшли 5 дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення. Вік дітей на момент обстеження – 5–6 років. Дослідження готовність руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення тривало протягом чотирьох тижнів.

За результатами дослідження ми визначили те, що у дітей старшого дошкільного віку з ФФНМ були труднощі зв'язані з кистею руки та взагалі дрібною моторикою. Це говорило про те, що рука цих дітей не готова до письма та в шкільному віці вони могли мати проблеми у письмі. Тому діти

потребували подальшу корекційну роботу з приводу розвитку дрібної моторики та підготовки руки до процесу письма.

Корекційно-розвиткова робота проводилась протягом 23 тижнів. Складалась з III етапів: розвиток зорово-просторової орієнтації, розвиток графомоторних навичок, розвиток зорового мнезису, включала в себе комплекси вправ та завдань.

На першому етапі корекційно-розвиткової роботи діти навчилися орієнтуватися у власному тілі та в навколишньому просторі, мають здатність до актуалізації просторових уявлень, оптико-просторового гнозису та праксису, точності зорового сприймання, сформувалися уміння вирізняти елементи з цілого та знову об'єднувати їх у ціле, розвилася точність просторового диференціювання.

На другому та третьому етапі діти засвоїли поняття правий, лівий, права сторона, ліва сторона, верхня, нижня лінія, клітинка, ознайомлися з правилами письма: пишуть зліва направо, послідовно заповнюють сторінку, зберігаючи однакову величину елементів, однакову відстань між ними, підготовувалась дрібна мускулатура руки до письма та виробилось не тільки уміння управляти своїми рухами у відповідності з поставленим завданням, а також супроводжувати словесним поясненням свої спостереження і дії, покращився стан зорового мнезису, засвоїли під час підготовки до письма певних гігієнічних вимог (розташування зошита, посадка за столом, правила утримання олівця, ручки).

Таким чином, за результатами діагностики було виявлено, що наша корекційно-розвиткова робота мала ефективність та позитивно вплинула на підготовку руки до письма у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.